

І. І. Павленко, О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рекомендовано

*Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2012

УДК 339.5:339.727.22(075.8)

ББК 65.5+65.26я73

П 12

Гриф надано

*Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
(Лист № 1/11-4699 від 03.06.2010 р.)*

Рецензенти:

Задоя А. О. – доктор економічних наук, професор (Дніпропетровський університет економіки та права, завідувач кафедри міжнародної економіки та економічної теорії);

Макогон Ю. В. – доктор економічних наук, професор (Донецький національний університет, завідувач кафедри міжнародної економіки);

Мокій А. І. – доктор економічних наук, професор (Львівська комерційна академія, проректор з міжнародних зв'язків стратегічного розвитку).

Павленко І. І., Варяниченко О. В., Навроцька Н. А.

П 12 Міжнародна торгівля та інвестиції. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 256 с.

ISBN 978-611-01-0329-9

Зміст навчального посібника відповідає освітньо-професійній програмі підготовки бакалаврів з менеджменту (галузевий стандарт вищої освіти України ГСВО ОПП-04), у яку входить програма дисципліни «Міжнародна торгівля та інвестиції».

Розглянуто міжнародну торгівлю та міжнародні інвестиції як форму взаємозв'язків між країнами, висвітлено сутність зовнішньоекономічних операцій, у тому числі міжнародної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності, проаналізовано місце України на міжнародному ринку товарів, послуг та інвестицій.

Сформульовано навчальні цілі змістових модулів у вигляді вимог до умінь бакалаврів з менеджменту.

УДК 339.5:339.727.22(075.8)

ББК 65.5+65.26я73

ISBN 978-611-01-0329-9

© Павленко І. І., Варяниченко О. В.,
Навроцька Н. А., 2012.

© Центр учбової літератури, 2012.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
1. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	7
1.1. Сутність міжнародної торгівлі	8
1.2. Концепції та етапи розвитку міжнародної торгівлі	17
1.3. Види сучасної міжнародної торгівлі	29
1.4. Методи ведення міжнародної торгівлі	38
1.5. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі	44
Резюме	60
Контрольні питання	62
2. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	63
2.1. Система регулювання міжнародної торгівлі	64
2.2. Правове забезпечення міжнародної торгівлі	70
2.3. Роль міжнародних організацій при здійсненні міжнародної торгівлі	78
2.4. Особливості зовнішньоторговельних контрактів	85
Резюме	102
Контрольні питання	104
3. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ	105
3.1. Міжнародний рух капіталу: основні поняття й форми	105
3.2. Теорії міжнародного руху капіталу	110
3.3. Сучасне міжнародне фінансування як основа міжнародного руху капіталу	115
3.4. Інституціональна структура світової фінансової системи	117
Резюме	121
Контрольні питання	122
4. ПРЯМІ Й ПОРТФЕЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ	123
4.1. Основні види зарубіжного інвестування	124
4.2. Ризики міжнародної інвестиційної діяльності та інвестиційний клімат	142
4.3. Прямі інвестиції в системі міжнародного бізнесу	148

4.4. Транснаціональні корпорації як суб'єкти міжнародної інвестиційної діяльності	158
4.5. Міжнародні фінансові ринки. Портфельне інвестування	173
4.6. Сучасні тенденції розвитку світових фондових ринків	194
Резюме	204
Контрольні питання	206
5. УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТОВАРІВ, ПОСЛУГ ТА ІНВЕСТИЦІЙ.....	208
5.1. Зовнішня торгівля товарами та послугами.....	209
5.2. Міжнародна інвестиційна діяльність України	225
Резюме.....	244
Питання для самоперевірки.....	246
ВИСНОВКИ.....	247
БІБЛЮГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....	251

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник призначено для бакалаврів напряду підготовки 6.030601 Менеджмент, які вивчають дисципліну варіативного циклу «Міжнародна торгівля та інвестиції».

Діяльність бакалавра передбачає виконання планувальної, організаційної та координаційної виробничих функцій, формування стійкого світогляду, правильного сприйняття сучасних проблем розвитку суспільства. Бакалавр повинен уміти заглиблюватись у сутність явищ і процесів реального світу, здійснювати загальні функції управління, приймаючи при цьому оперативні рішення.

Головна мета навчального посібника — поглиблення теоретико-прикладних знань про сучасну роль, функціональне наповнення та інструментарій міжнародної торгівлі й іноземного інвестування в умовах інноваційного розвитку та глобалізації.

Предмет дисципліни «Міжнародна торгівля та інвестиції» — економічні відносини в галузі міжнародного обміну товарами, послугами й інвестиціями.

Посібник складається з 5 розділів, кожен з яких містить анотацію, основний текст, резюме й контрольні питання.

В анотаціях до розділів сформульовано навчальні цілі, які формують уявлення про вимоги до необхідних умінь студента після вивчення розділу та за якими можна судити про рівень їх досягнення.

Основний текст видання являє собою блоки модулів самостійного смислового значення, що підлягають контролю засвоєння з боку викладача.

У резюме, що супроводжує кожний розділ, відображаються його основні положення, пов'язані з навчальними цілями.

Контрольні питання сформульовано таким чином, що відповіді на них сприяють закріпленню, систематизації та самоконтролю знань.

Поглиблення міжнародного поділу праці, інтернаціоналізація та глобалізація світових економічних процесів суттєво змінюють їхній характер, структуру, динаміку та спрямованість. У навчальному посібнику розглянуто особливості міжнародної торгівлі й міжнародних інвестицій як форми міжнародних взаємозв'язків. Проаналізовано

також сучасні форми міжнародної торгівлі та інвестування, структурні зрушення в напрямках, обсягах, географії сучасного руху товарів, послуг та інвестицій. Показано інституційні засади міжнародної торгівлі, розкривається діяльність основних суб'єктів сучасних торговельних та інвестиційних відносин — транснаціональних корпорацій (ТНК). Досліджено ризики у сфері міжнародного інвестування, проблеми економічної кризи. Вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) зумовлює прагнення України брати участь у цих процесах для того, щоб посісти гідне місце в системі міжнародного поділу праці. Активна позиція України як імпортера капіталу також виступає важливим стимулом для залучення держави в систему світогосподарських зв'язків та чинником прискорення ринкових реформ і структурних перетворень у національній економіці.

Знання закономірностей міжнародної торгівлі й інвестицій набуваються в процесі вивчення теоретичних положень і міжнародного та національного законодавства шляхом ознайомлення зі світовим досвідом у цій сфері та практикою роботи вітчизняних й іноземних партнерів, що відображено у підручниках, навчальних посібниках, монографіях та іншій спеціальній літературі.

Написання навчального посібника «Міжнародна торгівля та інвестиції» було викликано потребою узагальнити основні теоретичні й правові питання розвитку міжнародної торгівлі та іноземного інвестування з погляду сучасних тенденцій впливу глобалізаційних процесів, а також необхідністю розуміння переваг використання інтелектуального потенціалу. У посібнику також розглянуто й прокоментовано місце України в глобальному торговому та інвестиційному середовищі.

Навчальний посібник стане в пригоді студентам при вивченні таких дисциплін: «Міжнародна економіка», «Організація зовнішньоторговельних операцій», «Управління та регулювання ЗЕД», «Інтелектуальна власність», «Міжнародна торгівля», «Міжнародна інвестиційна діяльність» та ін.

Автори сподіваються, що навчальний посібник «Міжнародна торгівля та інвестиції» зацікавить широке коло читачів, які спеціалізуються на вивченні міжнародної економіки чи виявляють інтерес до діяльності світових ринків товарів, послуг і капіталу.